

SLOVENSKÁ REČ

ROČNÍK I.

ČÍSLO 4.

J. Martinka,

CUDZIE MIESTNE MENÁ V SLOVENČINE.

Znalosti o cudzích miestnych menách sa šíria najmä mapami a zemepisnými knihami, ktoré sú u nás české alebo slovenské. Aj v slovenských atlasoch, zemepisných knihách nachodíme mnoho takých miestnych mien, akých nepotrebujeme, ale horšie je, že nenachodíme v nich tie, čo potrebujeme. Príklady vec objasnia. Nepotrebujeme názvu *Kreščak* miesto *Crésy* (to je mesto v severnom Francúzsku); *Remeš* m. *Reims*; *Mylhúzy* m. *Mulhouse*; *Janov* m. *Genova*; *Turin* m. *Torino*; *Florenca* m. *Firenze*; *Benátky* m. *Venezia*; *Bazilej* m. *Basel*; *Sv. Havel* m. *St. Gallen*; *Kostnica* m. *Konstanz*; *Cáchy* m. *Aachen*; *Trevír* m. *Trier*; *Mety* m. *Metz*; *Kolin* m. *Köln*; *Mohuč* m. *Mainz*; *Spýr* m. *Speyer*; *Mohan* m. *Main*; *Mnichov* m. *München*; *Rezno* m. *Regensburg*; *Lejda* m. *Leiden*; *Kodaň* m. *Kjöbenhavn* a podobne ešte mnohé.

V školských atlasoch¹ nachodíme len poslovančené meno a správne, úradné meno nie je pripísané ani v zátvorkách. Tak je to väčšinou aj v knihách.²

Takéto riešenie otázky cudzích miestnych mien v slovenčine, v slovenskej škole od jadra odmietame. Slovenské stanovisko bolo v tejto otázke takéto: mestá, ktoré nikdy nemali slovenského obyvateľstva a sú za medzami územia Slovanmi obývaného, píšeme a menujeme tak, ako si ich obyvatelia úradne menujú, teda len neslovansky.

Ako nechceme vyvracať tvary cudzích miestnych mien, práve tak ich nechceme meniť ani v čiastkach. Teda zazlievame meno *Brémy* miesto správneho *Bremen*; *Antverpy* m. *Antwerpen* a tento vlámsky tvar miesto úradného *Anvers*; *Brugy* m. *Bruges*; *Lubek* m. *Lübeck*; *Hamburk* m. *Hamburg*; *Inšpruk* m. *Innsbruck*; *Brusel* m. *Bruxelles*; *Temža* m. *Thames*; *Emža* m. *Ems*; *Curich* m. *Zürich*; *Lutych* miesto nemeckého *Lütfich*, ale i toto je nemiestne, lebo vlámske obyvateľstvo volá svoje mesto *Luik* a úradne *Liège* a podobne v premnohých prípadoch.

¹ Atlasy Metelkove, Brunclíkove, Machátove, Škorpil-Florkove.

² Zemepisy Nikolauove.

Nemožno uznať za správne ani preklady miestnych mien, akých je tiež hojne v našich atlasoch a knihách. Príkladom nech sú: *Hory Vtáčie* miesto *Vogelsberg*, *Les Čierny m. Schwarzwald*; *Sv. Havel m. St. Gallen*; *Sv. Hipolit m. St. Pölten*; *V. Zvon m. Gr. Glockner*; *Panna m. Jungfrau* a iné.

Toto naše priam odmietavé stanovisko možno úplne uhájiť pri miestnych menách územia, ktoré nikdy slovanské nebolo. Tie poslovančené mená neznamenajú pre Slovákov nijakú hodnotu, ba naopak veľkú stratu, veď správne mená zostávajú pri nich neznáme. Povedzme, že z tých niekoľko tisíc Slovákov, ktorí šli obnovovať zničené Francúzsko na okolí Crésy, ani jeden by nebol znal úradné meno *Crésy*, lež iba *Kreščák*, ktorý nemecký alebo francúzsky úradník bol by im vedel vydať železničné lístky, alebo ktorý francúzsky sprievodca vlaku bol by ich vedel upozorniť, kde majú vystúpiť? Iste ani jeden. Pre nich by bol názov *Kreščák* na škodu a nie na osoh. — Na obchodnej ceste po severnej Európe si dám poslať nevyhnutne potrebné pisma do *Kodane*, ale inak s úplne správnou adresou. Kedy dostanem tie pisma? Asi nikdy. Ktorý nemecký alebo dánsky poštár bude vedieť, čo znamená *Kodaň*? Ani jeden, pismo pošlú do osady približne podobného mena, alebo vrátia. Názov *Kodaň* znamenal pre slovenského obchodníka pahodnotu, z ktorej mal veľkú škodu. Život poskytuje takýchto prípadov na tisíce. Nedorozumenia, oneskorenia, straty mávame pre nesprávne cudzie miestne názvy. Opustením takýchto miestnych názvov azda by rečový podklad utrpel ujmu? Pochopove názov *Cáchy* neznamená nič viac ako *Äachen*. Slová typu *Cáchy* neznamenajú obohatenie reči, lebo často sú to len spotvoreniny.

Pri cudzích menách zaväži aj ohľad na slušnosť, ohľad medzinárodný. Či sa cítíme zvláštne pocteními, keď vážny človek nám vykrúti meno v adrese po svojej vôli? Pokladáme ho za neslušníka. Toto pravidlo platí aj pre národy. Vedieť dať poriadne meno, je medzi prvými podmienkami pri vstupe do medzinárodného styku. Niektoré zo zazlievaných názvov tak vznikly, že im niekdajší pisári nevedeli najst slušný tvar (*Constancia* — *Kostnica*).

Tvorivou kultúrnou požiadavkou je obľahčovať medzinárodný styk jednotnými menami a nie ho obťažovať odlišnými názvy.

Tvary ako je *Brémy* chcjú značiť, že je to slovo množného čísla. Takéto tvaroslovné vlastnosti cudzích miestnych mien stoja mimo záujmu priemerného slovenského človeka, teda sú nemiestne v knihách a na mapách pre slovenské školstvo a obecnosť. Potom sú aj výnimkami umele urobenými; ich osvojenie je veľkopánskou záľubou, na ktorú je škoda vynakladať duševné schopnosti priemerného Slováka. Zákon rozumného hospodárenia s národnými silami je proti užívaniu všelijakých nemiestnych cudzích názvov.

Ani takýmto priamym stanoviskom nie je ešte dostatočne

zjednodušená otázka cudzích miestnych mien. Zostávajú neriešené prípady, keď je popri sebe niekoľko rovnako oprávnených názvov, ako je to na pr. pri mene rieky *Meuse* = *Maas*, na našich mapách *Máza*, alebo *Escaut* = *Schelde*, u nás *Selda* a pod.

Prichodí sa nám zrieknuť dôslednosti správneho menovania cudzích miest pri názve *Rím* miesto správneho *Roma*, lebo slová *Rím*, *rímsky* sú takým rečovým pokladom slovenským ako slová *Liptov*, *liptovský*. V tomto prípade by nám šlo o prastarú, všeobecne slovenskú tradíciu, ktorú zahodiť by znamenalo viac ako zahodiť historickú hodnotu.

Správnosť uvedeného stanoviska potvrdzuje usnesenie a teraz už pravidlo medzinárodných sjazdov geografov. Je pravda, že toho pravidla dôsledne sa pridŕžajú len vážne vedecké diela, určené pre svetové obecenstvo, ale jednako len ono je stanoviskom budúcnosti.

Nemožno uznať za postačujúci dôvod, že cudzie miesta majú sa volať po slovensky, ako sa volajú po česky. Slovenčina a čeština sú dva jazyky, preto môžu dvojakým spôsobom menovať cudzie mestá. Česká tradícia nie je slovenskou. Slováci nemajú v tejto veci záväzkov voči minulosti, preto je ich stanovisko moderné, vyhovujúce medzinárodným, vedeckým a súčasne vlastným národným požiadavkám.

V otázke cudzích miestnych mien na území niekedy Slovanmi obývanom, teda pri názvoch pôvodne slovanských, nechceme sa zrieknuť „romantizmu“, nechceme pretrhnúť citové niti so slovanskou minulosťou, lež vyžadujeme pre také miesta i slovanské mená. Ony nám znamenajú dávnu minulosť, ale že je prítomnosť prednejšia než minulosť, preto žiadame uviesť vopred úradné meno, ktoré si vyžadujú i hladké medzinárodné styky, a len potom aj slovenské meno.

Pre domácu potrebu, najmä v peknej literatúre nám úplne postačia len slovenské mená.

Na atlasoch, v zemepisných knihách máme písať *Leipzig* (*Lipsko*), *Breslau* (*Vratislav*), *Chemnitz* (*Kamenica*) a pod. Keby nebolo možné vyznačiť obidve mená, prednosť patrí úradnému názvu. Kde slovanský názov nemá historického podkladu, treba od neho upustiť. Uvádzaním názvov ako: *Boží dar* miesto *Gottesgabe*, *Plechý m. Plöckensteinu* atď. vyvolávajú sa nepravdivé predstavy, akoby to boli jazykove české kraje, hoci nie sú. Takéto zastieranie protiví sa vernému poznávaniu vlasti.

Z predošlého stanoviska nasleduje, že i v slovenskej osnove máme písať *Příbram* a nie *Príbram*, *Olomouc* a nie *Olomúc* a pod. a zazlievame, keď v českej osnove píšú slovenské mestá neslovensky: *Báňská Bystřice* a pod.

Správne písať cudzie miestne mená po slovensky bolo došiaľ nie rečovou, lež finančnou otázkou. Pre slovenské atlasy a knihy berú sa hotové české predlohy, tak sa to veľmi lacno robí a drahó sa predáva. Vyplatilo by sa to aj po slovensky,

však je len na slovenských stredných školách a učiteľských ústavoch žiakov 18.000 a každý má mať atlas.

V otázke písania a vyslovovania cudzích miestnych mien majú slovenskí profesori zemepisu jednotné stanovisko, ako je uvedené. Uplatniť ho môžu u slovenského nakladateľa.

V krátkosti takto zneje celá otázka: treba sa nám naučiť cudzím miestnym menám; urobme to čím hospodárnejšie a čím dokonalejšie; menujme cudzie miesta tak, ako si ich majiteľ sám menuje.³

J. Škultéty,

POZOR NA REČ, či píšeme, či hovoríme! (Pokračovanie.)

11) Slova nedobre utvoreného alebo nedobre prejatého v reči nie je ťažko zbaviť sa; nepomerne horšia vec je väzba cudzia. Nou nielen otupuje a kazí sa čutie rečové, ale i vytískajú sa svojské, domáce zvraty, frázy, väzby. V nás čutie rečové až zhrozí sa, keď čítame vety, postavené podľa nemeckého *theils* — *theils*, čiže **dilem — dilem**, alebo **jednak — jednak**. Nám sú to zväčša ani nie srozumiteľné. Na pr.: Jednak kresťané, jednak Turci zdáli sa víťaziti. Slovák by to bol povedal: Tu kresťania, tu zas Turci zdali sa víťaziť; alebo: Chvilami kresťania, chvíľami Turci zdali sa víťaziť. Také dilem — dilem, jednak — jednak koľko ráz múti pochopy, a mohlo sa to srozumiteľnejšie vyjadriť: alebo — alebo. Na pr.: V dolinných obciach domáci priemysl *jednak* zanikl, *jednak* sa udržuje toľko v nepatrných rozměrech. Slovák by to bol povedal: ... *alebo* zanikol, *alebo* sa udržuje len v chatrných rozmeroch. Predtým v českých textoch čítavali sme viacej: buď — buď, buďto — aneb.

12) **Záujem**. V smysle docela nemeckom a veľmi širokom, teda na ujmu iným slovám, zyratom, väzbám užívajú slova *záujem* (das Interesse). Na pr. Štúr sám nemal valného záujmu na slovníku.

13) — **vo veku . . . rokov**, miesto: *ročný*. Hovoríme: Umrel 70-ročný, 5-ročný, a tak sme i písavali. Dnes máme noviny, ktoré nenapísaly by inak, len: umrel vo veku 70 rokov, — vo veku 5 rokov. (Preklad nemeckého s litery na literu. A tým horšie, že u nás nemajú ho z nemeckých textov, ale z českého.) Alebo tiež: Dožil se *věku* 70 let. Slovák povie: Dožil 70 rokov — bez „sa“, alebo: dožil vysoký vek, pekný vek. Dožil sa — na pr. radosti, smutných časov.

14) Boly voľby, čítali sme teda v novinách referáty a v nich

³ Slovenský náučný slovník zaujal vo veci dvojaké stanovisko: na lito-
grafovaných mapkách to slovenské, inde to druhé.

i takéto vety: Päťdesiat hlasov a **žiaden** mandát. (Germ. kein, keine, keines!)

15) A čudná vec, že každého zlého slova užíva sa ani nejakej zvláštnosti. Pchajú ho vpravo, vľavo, stavajú pred oči, pred uši. O *spoločnej práci*, možno povedať, prvej málo bývalo reči; ale odkedy je **spolupráca** (Mitarbeit!), ukazuje a ozýva sa toto neprestajne v písme i v živej reči. (Kottov veľký Slovník česko-nemecký (III, 1882) ešte nevie o *spolupráci*; Sterzingrov Nemeckočeský, vydaný ešte hodne pozdejšie, má ešte: „Mitarbeit — *společná práce*.“)

16) Nemecké *selbst* v složeninách českých (samo-) napospol obstojí, má náležitý význam. Ale **samozrejmé** (samozrejmy, samozrejmo) nemá náležitého (vlastne nijakého!) smyslu, a predsa na ulici, v poradách, shromaždeniach, v hostincoch ono až hučí — tak zhusta ho užívajú. Už i u nás zriedka povedia na pr.: jasná vec. Všetko také je: samozrejmé.

17) **Súrodenc**. Čo je to? Začalo sa termínom botanickým, sourodnictvo (gynandria), a dnes brat a sestra sú už i v slovenských rodinách *súrodenci*.

18) **Objavíť, objavenie**. Biblického zjavenia (zjavenie Krista Pána, zjavenie sv. Jána) už akoby ani nebolo — všetko je len *objavenie*. Predtým písavali a hovorili o *objavení* Ameriky, dnes, keď nenadáde ukáže sa na ulici nečakaný človek, napíšu o ňom, že: *objavil sa*. Politická strana večer mala poradu, a ráno na rohoch ulíc *objavil sa* jej plakát.

19) **Porážka** — nie *mrtvica*. Hovorili a písali sme: Umrel na porážku; suseda nášho tej noci porazilo, a dnes už píšú: umrel mrtvicou ranený; suseda nášho tej noci ranila mrtvica. — Sloveso *poraziť* užívané je takto: V našej republike *porazi sa* ročne (toľko a toľko) ošpaných.

20) **Preberať** — miesto **prevziať, prejať**. Hovoríme: preberá v jedle (t. j. je prieberčivý), tiež: preberá nožičkami (bystré dieťa), preberám sa zo sna, a zarazení čítame na pr.: Gömbös *preberá* (miesto: prejíma) vládu, alebo: Článok tento *preberáme* (miesto: prejíname) celý.

21) **Odpovedať** miesto **zodpovedať, zodpovedať sa**. My zhusta počujeme i sami povieme: Budeš sa mi zodpovedať — zodpovedaj sa mi!, ale v Čechách brusičstvom pri slovách zodpovedný, zodpovednosť, zodpovedať sa *mýlna* zavrhlí predponu z, ktorou v našej reči pri nejednom slovese označujú sa zaujímavé rozdiely významové. Redaktor u nich je už nie zodpovedný, ale *odpovedný*. Pred súdom obžalovaný už len odpovedá. „Provinilci budú odpovídati soudu.“ Veru nedobre, nedobrel!

22) **Sobáš, rozsobáš** sú slová z kresťanskej terminologie. Ale miesto sobáša už čítavame *sňatok* (krikľavo nekresťanské!) a miesto rozsobáša sú uvedené (úradne, zákonom?) *rozvod, rozluka*... (Vrchnosť cirkevná nebola by povinná postaviť sa na obranu kresťanského názvu?)

23) **Kraj** — v kraji, na kraji. Taký jasný rozdiel: *kraj*, das Land, na pr.: Môj brat žije *v* svojom rodnom kraji, *v* našom kraji je pekne, a *kraj*, der Rand: misa stojí *na* kraji stola, a jednako teraz začalo sa to pliesť. Píšu na pr.: *na* našom kraji (miesto: *v* našom) nebolo dažďa; toto remeslo ujalo sa i *na* našom kraji.

24) **Sám, samotný**. Neboli by sme verili, že Slovák môže nerozoznať slová *sám* (zámeno) a *samotný* (prídavné, od podst. samoty), a teraz pletú ich jedno s druhým tak, že tlačia a v živej reči neprestajne opakujú vety na pr.: Ja samotný (miesto: *sám*) vidím, že máš pravdu; lekár samotný (miesto: *sám*, *sám* od seba, nezvaný) prišiel k nám. Miesto: On *sám* tak to chcel mať, napíšu: on samotný tak to chcel mať.

25) **Hemží sa** niečo, niekde. Na pr.: pred mestským domom hemží sa svet (národ, ľudia). Dnes čítavame na pr.: Noviny se často hemží relativními větami. Nuž v prenesenom smysle mohlo by sa povedať i o novinách, že hemží sa v nich niečo; ale žeby sa noviny hemžily niečím, to už — —

26) **Nesprávne užívané výrazy**. Na pr. čítali sme o Edisonovi, keď už bol ťažko chorý, keď už temer umieral, takúto vetu: „Edisonovi se daří lépe.“ Darilo sa mu, keď kedysi pripravoval svoje vynálezy, ale nie na smrtnej posteli! Vtedy na nejakú chvíľku bolo by sa mohlo dať len jeho lekárovi.

Alebo: zavraždili mať pred *zraky* dcérinými. Zrakom, pravda, vidíme, ale o ňom vyjadrujeme sa inak.

Alebo i takáto veta: P. J. Safařík zemřel (písané 26. júna 1931) dnes před 70 lety v Praze. Na našich dedinách povedia: Dnes tomu 70 rokov.

(Pokračovanie.)

Michal Knap:

NIEKOLKO UPOZORNENÍ.

Lokál na -u.

Veľmi často čítame a počujeme takéto tvary: *v smyslu*, *na vrcholu*, *v tom smeru* a pod. Sú to lokálové tvary t. zv. o kmeňov rodu mužského. Tvary na *-u* veľmi sa šíria a zatlačujú pôvodné lokály na *-e* (*v smysle*, *na vrchole*, *v tom smere* a pod.), hoci v slovenčine oprávnené sú len v istých prípadoch.

Lokál praslovanský pri o kmeňoch mal koncovku *-ě*, pred ktorým spoluhlásky hrdelné menily sa podľa t. zv. druhej palatalizácie (*k* v *c*, *g* v *dz*, *ch* v *s*). Neskoršie od *u* kmeňov prenikajú lokálové tvary na *u*, pri životných tvar datívový berie sa tiež za lokál. Tento proces pozorujeme už v cirkevnej slovančine: *daru*, *miru*, *stanu*. Prenášanie koncovky *-u* k o kmeňom vysvetľuje sa tým, že slová obidvoch deklinácií boli rovnakého rodu (maskulína), rovnako sa končili v jednotnom no-

minatívne, akuzatívne a množnom akuzatívne. Slovo *u* kmeňových bolo málo a ľahko prešlo do deklinácie *o* kmeňov, ale niektoré svoje koncovky preniesli si k nim.

V češtine nachádzame tvary na *u* už v najstarších dokladoch: *v tom čase, na Vyšehradu* a pod. A takto postupne širilo sa *-u* na úkor *-ě*, lebo pred *-u* nebolo treba meniť kmeňovú spoluhlásku; ba aj pôvodné datívové väzby s predložkou *po* (*po světu, po jazyku svému*) boli pokladané za lokály. A tak v te-rajšej češtine lokály na *-u* sú oveľa častejšie ako v slovenčine, kde môžu byť len *po spoluhláskach hrdelných* (*k, g, h, ch*), a to preto, aby sa nemusela meniť kmeňová spoluhláska, z ktorej snahy v slovenčine mohli by sme vysvetliť ešte mnoho iných zjavov jazykových.

Tvorenie ženských priezvisk.

O tvorení ženských priezvisk píše Pravidlá slovenského pravopisu, že od priezvisk neslovenských nemôžeme ich vždy tvoriť príponou *-ová*. Příkladov však uvádzajú málo, i to len pri priezviskách, čo sú zakončené na *-y*, a tak vzniká mnoho pochybností, s ktorými najmä nefilológovia nevedia si dať rady. Myslím, že do spomenutej kategórie treba zadeľiť všetky priezviská cudzieho pôvodu, zakončené samohláskou: *Barna, Fenyő, Lassú, Szabó, Fekete, Jókai*. Teda správne je: *Anna Fenyő, Mária Szabó, Katarína Fekete* a pod.

Treba upraviť aj tvorenie prídavných mien od priezvisk tohto druhu. Tu zdá sa najslovenskejším koncovú samohlásku, vyjmúc *-i* po samohláske (na pr. *-ai, -ei* a pod.), vypustiť, na pr.: *apponyovský, pálffovský, feketovský, fenyovský, barnovský, szabovský*, ale *jókaiovský*. — Podobne i pred príponou *-ovci*: *Pálffovci, Feketovci, Barnovci* a pod.

V Sv. Jure.

Istý priateľ sa ma spýtal, či je správne *v Sv. Juri* a či *v Sv. Jure*, keďže od filologov počul i jedno i druhé.

Sv. Jur je meno pôvodu latinského na *-ius* (*Georgius*). Pôvodná koncovka v slovenčine odpadá: *Dezider, Anton, Eugen, Gregor, Ignác* a pod. Všetky tieto slová skloňujú sa dnes podľa *o* kmeňov tvrdých, preto správne je *v Sv. Jure* ako *v Sv. Martine, Michale, Petre, Jáne*.

Nabídka, nabídnut.

Pred prevratom Slováci poznali len *ofertu, ponúkali, podávali, núkali*, teraz však v kruhoch obchodných už *nabírajú, podávajú nabídky*, pravda, nevedia, že slovo *nabídka* je síce hláskovo oprávnené v češtine, ale nie v slovenčine. Ak chceme mať už nasilu domáce slovo, utvoríme si ho od slovesa *ponúkať* (ponuka?). Ale i to je zbytočné, lebo keď nám nevedí sila iných cudzích slov vžitých (*lampa, kino, pošta, telegram, auto, minister* a pod.), môžeme nechať i *ofertu*.

VYKANIE ALEBO OSLOVENIE.

Z rozličných nejednotností v našej reči veľkú neistotu vzbudzuje spôsob nášho vykania.

Na vine sú nielen niektoré naše gramatiky, ktorých pisatelia nemohli sa spriatelíť s naším spôsobom vykania, hoci sa už vžil v písomníctve a má základ v dobrom ľudovom hovore, ale i odchýlnosť českého oslovenia tu vplýva a nedobry spôsob vykania prevzali z pokazenej bežnej reči niektorí naši kultúrni pracovníci, rečníci, divadelní ochotníci, ba i niektorí spisovatelia, čím sa nejednotnosť zväčšuje.

Temné stránky nášho oslovenia netýkajú sa vykania prítomníkového, ale minulého. V prvom prípade užíva sa 2. osoby množ. čís. prítomníka: *Aha, Horník, to máte dobré meno.* Hronský, Chlieb, 89. *Nesmiete byť taký, ako sme my.* Chlieb, 407. — Zvyčajne býva bez osobného zámena, s ním len vtedy, keď je na ňom dôraz: *To ste vy, Juncula z Bacúcha, čo?* Chlieb 11. *Človeče, čo vy robíte? Vy spíte! Vy sa prechádzate, baby pochovávajúte, vy neviete, že ste horár!* Chlieb 100. Ale nedobrá forma uplatňuje sa hojnejšie pri vykaní preteritálneho alebo kondicionálneho významu, rozumie sa, keď ide o osobu hociktorého rodu. Tu bývajú najmä dve možnosti: a) vo vete niet doplnku, alebo b) vo vete je doplnok.

A) Oslovenie tvorí sa 2. os. min. času významového slovesa, teda 2. os. prítom. pom. slovesa byť + prič. min. čin. I. významového slovesa.

I. Niekoľko príkladov minulého významu:

a) podmet je mužského rodu: *Mali ste si na to, pán gróf, pozor dávať.* Kal. Rešt. 14. *Ále, strýčik, však ste ešte ani nepočuli, prečo prichádzam k vám.* Rešt. 40.

b) podmet je ženského rodu: *Joj — veď ste (totka) už dávno u nás neboli.* Kukučín I. 47. *Dobre, Edítka, dakujem, vidím, že ste nič nezabudli.* Vámoš, Edit. očko 21.

II. Doklady smyslu kondicionálneho:

a) *Keby ste ma vy naozaj milovali, tak by ste sa rozviedli so svojou ženou a vzali si mňa.* Urban, Hmly 368. *Ále, pán ujček, lepšie by bolo, keby ste sa sami tam ukázali.* Rešt. 33.

b) *Ále keby prišiel mlynár, išli by ste (Máňa)?* Chlieb 427. *Totka — keby ste vedelil!* Kuk. I. 44.

B) Doplnok je vždy v jednotnom čísle a takého rodu, ako je podmet:

I. a) *Čo vám asi dali Potockovski, keď ste so mnou neboli spokojný?* Rešt. 73.

b) *Vy ste boli vždy dobrá ku mne.* Úzus.

II. a) *Povedzte mi, Tom... nemajte mi tú otázku za zlé — boli by ste schopný na niečo takého?* Edit. očko 30.

b) *Keby ste boli chorá, poslal by som po lekára.* Úzus.

Proti týmto literárnou tradíciou a ľudovou rečou ustáleným formám nášho vykania prehrešujú sa dva smery. Prvý nesúhlasí vedome alebo nevdojak s množným číslom *l*-ového participia a žiada jeho shodu s podmetom v rode. Damborský v 5. vydaní svojej gramatiky uvádza dobrý úzus, ale poznamenáva: „Naj-správnejšie by bolo užívať jednotného čísla: bol, bola (V príklade: *Pane, bolí ste chorý? Slečno, bolí ste chorá?*), pretože jednotné číslo označuje len jednu osobu, ktorú oslovujeme, kdežto množné číslo *bolí* môže označovať i viac osôb, a tak môže vzniknúť dvojsmysel.“

Hlavnou námietskou Damborského proti doterajšiemu spôsobu oslovenia je potreba vyhnúť sa dvojsmyslu, a preto sa prihovára za tvary *bol, bola*. V písanej reči je dvojsmysel vylúčený. Myslel teda živú reč. Ak niekto povie: „*Slečna, bolí ste chorá*“, kdeže je neurčitost významu? Doplnkový nominatív jednotného čísla a ženského rodu *chorá* nedopustí omylu. A kde nieto doplnku, ide o analogický prípad, aký vidíme na pr. vo francúzštine u sloviess, ktoré majú v *passé composé* pomocné sloveso *être* a vo výslovnosti rovnako znejú (na pr.: *Mon ami, vous êtes allé à la gare; Mon amie, vous êtes allée à la gare*), kde jednako neskrse dvojsmysel! Nie je teda Damborským uvedený dôvod veľmi opodstatnený, aspoň nie toľme, aby sme sa zriekli doterajšieho oslovenia, ktoré je v duchu našej reči. Keby platily takéto nešikovné námietky pre každý živý jazyk, nemohlo by sa na pr. po maďarsky vôbec vyprávať pre samé dvojsmysly, veď v nej nieto rodových rozdielov.

V češtine, pravda, shoduje sa vždy *l*-ové participium s podmetom. Takýto spôsob je, nepochybne presnejší a praktickejší (*Slečno, správne jste poznamenala; Pane, dobře jste viděl ap.*), je v súlade s ľudovou rečou v Cechách práve tak, ako slovenské množné číslo *l*-ového prístastia korení v zachovanom ľudovom oslovení.

Druhý smer, vlastne skôr pokus, je tiež pochybený, lebo na základe poznatku, že naša reč uplatňuje pri vykaní množné číslo prístastia, chce rozšíriť plurál i na doplnkové prídavné meno. Môžeme ho najst na pr. v preklade Mauroisovho Filipa Marcenata (1930). Nevie, či prekladatelia Mária Hlavajová a dr. Fedor Jesenský sú jeho autormi a či vydavateľstvo Živeny vyhúvalo tento nový spôsob. Akokoľvek, znamená radikálnu zmenu v sústave nášho pravopisu a naštrbenie doterajšieho vykania:

A) Pri vykaní prítomníkovom doplnok je vždy v množnom čísle a mužského rodu (-i) bez ohľadu na rod podmetu.

a) Podmet je mužského rodu a doplnok v nominatíve: ... *Viem veľmi dobre* (Dickie), *že vy ste od prírody nie takí, ale ste nimi poznačení*. Str. 55. „*Ákí ste vy smiešní*“, povedala. Str. 75.

b) Podmet je ženského rodu a doplnok v nominatíve: „*To je zvláštne*“, hovoril som jej. „*Keď vás človek len povrchne po-*

zná, myslí si o vás, že ste veselí, a... Str. 47. *Ále, drahá, teraz ste celkom inakší.* Str. 47. *„Buďte takí milí a povedzte mi teraz, čo ste robili medzi druhou a tretou?“* Str. 49. — *Vy ste divní, Izabela!* Str. 183.

c) Keď je prídavné meno doplnkom v inštrumentáli, rozumie sa, že je tiež v množnom čísle: *Ále vy sa musíte stať inakšími.* Str. 50. *Budete vidieť, že vás urobím veľmi šťastnými.* Str. 101.

Poznámka: I prívlastok je vždy v množnom čísle a mužského rodu: *Áki ste smiešni, povedala.* Str. 75. *Bože môj, áki ste mladí! odpovedal mi.* Str. 176.

B) Tento mylný spôsob ponímania funkcie doplnku platí i pre oslovenie a) preteritálneho a b) kondicionálneho významu:

a) *Áki ste boli dnes skvelí, Odílal* Str. 89. *Možno, že ste (Izabela) boli sosaďení s trónu, lebo ste boli žiarliví, malicherní, nespravedliví.* Str. 264.

b) *Lebo keby ste neboli do nej zaľúbení, nemohli by ste ju zniesť ani na desať minút...* Str. 195. *Boli by ste vari žiarliví? povedala mi.* Str. 236. *Som úplne šťastný s vami, ale by som bol ešte šťastnejší, keby ste neboli žiarliví.* Str. 216.

Z povahy doplnku ako rozvíjacieho člena vety plynie, že tento pokus nemožno pokladať za podarený. Veď doplnok nerozvíja len sloveso, ale zároveň i podstatné meno. Je vlastne v istom slova význame prívlastkom, ktorý sa nijako nesmie pririeť len slovesu.

Ale nielen gramatický dôvod je tu rozhodujúci. Veď takéto formy nemajú nikdy tradície v našom písomníctve, ani náležitej opory v živej reči. Úfať sa možno teda, že sa neujmú, lebo mohli by porušiť ustálenosť spisovného úzu.

K otázke nesprávneho nášho oslovenia patrí i vymierajúce ‚onikanie‘, ktoré donedávna bolo ešte módne. Prevzali sme ho asi z nemčiny, je teda neslovanské. Náš človek oslovoval ním pána, ktorý bol jeho chlebobdarcom, príslušníka inej národnosti alebo osobu nenašskú; človeka vyššieho postavenia vôbec a starca, ktorého by vykaním obrazil.

Niektoré príklady z Hronského románu *Chlieb*: *Ále veď vedia, ako je to s nami.* Str. 217. *Prosím ich, nech nehovoria nikomu o liste, ak za dobré uznajú.* Str. 302. *Pán rektor, im by prichádzilo tufo jamy kopať, keď ja budem sedieť.* Str. 479.

Azda potešiteľná okolnosť, že onikania stále ubúda, spôsobila, že toto oslovenie má teraz niekedy nádych ironie, ktorá vyplýva z vedomia o jeho menejcennosti. (Odtiaľto žartovné: *Počujú, mladý pán, kde idú?* ap.) Pravda, onikanie má ešte stále funkčné oprávnenie hlavne v beletrii.

Zriedkavým dokladom priameho hovoru je, keď po oslovení osoby miesto 2. os. množ. čísla najdeme 3. os. sing. Tu z rozličných, nie dost jasných príčin psychologických vyhába sa hovoriaci obyčajnému vykaniu. I nechýba skoro nikdy v takýchto

prípadoch zdôraznený substantívny podmet, o ktorom sa niečo tvrdí: *Ako sa zdá, veľmi rada má vaša milosť dcérku, a je vskutku utešené dieťa.* Kalinčiak, *Láska a pomsta*, str. 58. *Keby bola vaša milosť len predošlé leto doma bývala, nuž by isto za môj život nebola ani babky dala.* *Láska a pom.*, str. 16. *Hja, mladý pán nevie, čo sa patrí!* Úzus.

Hovoriacemu teda nezáleží, aby jeho reč bola priama, obracia skôr zreteľ na konštatovanie niečoho a menej si všima osoby, ku ktorej niečo hovorí.

Akisto zaujímavým psychologickým a gramatickým štúdiom vývinu nášho oslovenia by bolo zistiť, ak by táto snaha mala vôbec zdarný výsledok, prečo práve druhá osoba plurálu sa ujala vo funkcii vykania v našej reči. I nebolo by od vecí skúmať a vysvetliť, ako na pr. v češtine *l*-ové participium shoduje sa so svojim podmetom pri vykani a nakoľko slovenský úzus dal prednosť jeho plurálovému tvaru. Odkiaľ tento rozdiel?

Jedon problém však je už navždy riešený, a to, že spôsob nášho vykania alebo oslovenia tak sa zakorenil v našu literárnu tradíciu a kotví tak pevne v dobrom slovenskom hovore, že netreba uvažovať o všakových nových formách, čo je v záujme našej jazykovej jednotnosti a istoty.

Samo Czambel.

Z MENŠÍCH ŠTÚDIÍ O SLOVENČINE.

Brať-vziať.

Pri týchto slovách máme veľa germanizmov v jazyku. Takým je: „*ohľad brať na niekoho*“. Ceskí brusičia miesto toho kážu písať: „*hleděti, zřítí, zření míti k čemu, prohlédati k čemu*“. Pre slovenčinu sú nemožné tieto väzby s datívom. Miesto „*ohľad brať na niekoho*“ píš a hovor: „*ohľad mať na niekoho*“, alebo proste: „*hladiť na niekoho*“. V živom jazyku slovenskom vedľa germanizmu ešte vždy počuť správne výrazy: Nechže *majú* na mňa *ohľad*. Keby som *na dačo nehľadel*, veď by ti ja ukázal. ...

Germanizmom je aj: „*život si vziať*“. Literárne vzdelaní radi tu napíšu: „*zbaviť sa života*“, ale v zachovalých krajoch slovenských hovorí sa takto: *Prípravil, doniesol sa o život*. *Prípravil niekoho o život*.

Vziať, brať koniec alebo *počiatok*, hoci sa veľmi ujalo, nezasluguje milosti v spisovnej reči slovenskej. Je lepšie: *Ako sa to skončilo, počalo?* Tak sa to skončilo, počalo! Tak skončil, miesto: *taký koniec vzal* ...

Prevziať reč, slovo je nie po slovensky, trebárs ho často čítame aj u beletristov (Kal. pov. I, 55, 84). Cesí v takomto prípade píšu: *Uľal sa reči*, slova, ale to je nášmu ľudu cudzie. Slovák povie: *Po X-ovi počal hovoriť*, rečníť Y... V tej veci

povedal dlhú reč X a potom *počal hovoriť*, rečniť Y... Miesto: Od X-a prevzal reč Y, píše a hovorme: Po X-ovi *počal hovoriť* Y. Ale dobré je: „*Neber každé slovo na vážku*“, lebo je to obraz. *Vzial niekomu slovo* je u nás nesmyselný germanizmus. Povedať a písať treba: *Zakázal niekomu hovoriť*. Predseda rečníkovi zakázal hovoriť, rečniť. (Pre objasnenie veci podávam aj opačnú frázu: Predseda, ktorý má právo *zakázal* hovoriť (m. vziať slovo), má zároveň právo *dovoliť* hovoriť (miesto udeliť slovo).

Slovies *brať-vziať* vôbec často užíva sa tam, kde ich netreba, kde Slováč má svoje vlastné výrazy. Také prípady sú:

Za ženu si vzal Marku miesto pravého: *Oženil sa s Markou, za ženu pojal Marku*.

Veľmi si to na srdce vzal m. pravého: *Veľmi si to k srdcu pripustil*.

Práve mi to z úst vzal (aus dem Munde nehmen) m. pravého: *Práve mi to z úst vytrhol*.

Rozkaz alebo nariadenie nazpak vzial m. pravého: *Rozkaz alebo nariadenie odvolať*.

Tieto peniaze tu neberú (dieses Geld wird hier nicht angenommen) miesto: *Tieto peniaze tu nejdú*.

Brať, vziať si príklad na niečom (ein Beispiel an etwas nehmen) miesto dobrého: *poučil sa z čoho*.

Pánboh ho k sebe vzal (Gott hat ihn zu sich genommen): *Pánboh ho k sebe povolal*.

V inom smysle brať slovo (das Wort in einem anderen Verstande nehmen): *Slovu rozumieť v inom smysle*.

Za úžitok brať počuť u ľudu: *úžitok mať*, na pr.: *Má z toho poľa dobrý úžitok*. X obrába pole, a Y *má z toho úžitok*. „*Úžitok ťahať*“ je maďarské hasznót húz (alebo nem. Nutzen ziehen). *Úžitok donášať* zdá sa byť tiež z maďarského hasznót hoz (alebo nem. Nutzen tragen). Veľa ráz postačuje miesto *brať úžitok* prosté *užívať*; *Tú záhradu ja užívam*.

Za brať lieky = *užívať lieky*.

Za skazu brať, vziať (Schaden nehmen) máme *hynúť*; *Bodaj by si zhynul* (pravda, popri germ. skazu vzal). *Uroda na poli pohynula* (vedľa germ. skazu pobrala). *Zle krytý dom hynie* (vedľa germ. skazu berie).

Slovák povie: *Bol som* na tej zábave m. bral som podiel na tej zábave. *Bol som* pri porade m. bral som podiel v porade. *Mal som účasť* v tých rokovaniach, v tých poradách a pod. — Pravda, na mieste je *podiel* tam, kde znamená *diel*; *podiel dostať z čoho a vziať si ho*. Len ten najzaostalejší slovenský spisovateľ píše ešte *podiel brať, podielubranieľ*

„Je to pekný kraj, keď sa to tak *vezme*“, čítal som kdesi. A to je veru zle po slovensky. Ja som vždy počul: „Je to pekný kraj, keď sa tak *pováži*.“

Škaredý barbarizmus je *hore brať, hore vziať*. U nás podľa

ponemčeného štýlu maďarského *hore berú* protokoly, žaloby, peniaze a pod., až sa človek skutočne pohoršovať musí na tolkej nedbalosti niektorých spisovateľov. Protokoly sa *pišu*, *spisujú*, peniaze *prijímajú*, žaloby *prijímajú* alebo *vypočúvajú*.

V slovenských povestiach prichodia: *Vzali sa na to* (Prostonár. pov. III, 88) alebo *Že si sa na takú vec podobral* (Slov. pov. 254), čo sa väzbou veľmi podobá maďarskému *vállalkozni vmire*, ale jednako to nemá nič spoločného s maďarčinou, lebo aj v ruštine máme: *Vziať čto na sebä*. Obrazne dostalo sloveso význam abstraktný. Pozoruhodné je aj to, že v ruštine „*vziať sa na čto*“ značí to isté, čo slovenské *vziať sa* alebo *podobraf sa na čo*.

Nechcem povedať posledné slovo v tej veci, ale mi je veľmi podozrivé, čo čítam v Slov. pov. 419: *Vezmíte* ma do služby. Trebárs je to citát z ľudového jazyka, jednako len tuho zaráža cudzotou. Zachovali Slováci hovoria napospol: *najímať*, *prijímať* do služby, do roboty. Pravá slovenčina žiadala by: *Najal som učiteľa* a nie: *vzal*. Práve tak *najímame* oráčov, koscov, hrabáčky a pod. I tu vidieť, ako *shora* šíri sa germanizácia; v hraniciach ľudového života zachoval sa pôvodný výraz *najal*, *najímať*, ale v živote úradno-občianskom ujal sa nemecký. Teraz meštiansky stav cítil by sa urazený, keby ho človek dobre po slovensky oslovoval, keby povedal advokátovi: *Najmem si vás za zástupcu*, alebo k učiteľovi: *Najmem si vás za učiteľa*...¹

Zapričiniť.

V Slovenských pohľadoch (ročník XII, 171) je spomenutý germanizmus *zapričiniť* (verursachen) a pri tom je poznamenané, že českého „spôsobiť“ nezná živá slovenčina v tom smysle (aspoň nie v strede a na východe). Konečne podotknuté je tam: „Ostatne v tejto veci musí mať i náš ľudový jazyk svoj osobitý výraz, len treba ho vypátrať.“

Keďže sa nikto nehlási so svojim pozorovaním, sám prednesiem niekoľko prípadov z ľudovej reči, aby vec nezaspala.

V istom časopise čítam: „Včasné sadenie krumplí ich potomné hnitie *zapričiňuje*.“ Pominúc to, že je táto veta formálne dvojsmyselná, dokladám, že ťy to, čo je v nej, takto vyslovil dobrý, neskazený cudzou rečou Slovák:

„Keď sa krumple včasne sadia, hnijú“, alebo ešte kratšie: „Včasne sadené krumple hnijú.“

Vidieť z tohoto, ako neskonale kazia reč ľudia bez počiatkových znalostí jazykových, hoci by mali čestné úmysly.

Inde som čítal: „Čo vlastne oheň zapričinilo?“ Tu by Slovák pospolitý riekol: „Z čoho pošiel, povstal oheň?“

Inde zas: „To mi veľkú radosť spôsobilo.“ Hoci neskazený Slovák povie: „Z toho som mal veľkú radosť.“

„Jedine jeho dobročinnosť zapričinila taký úpadok“ = Je-

¹ Slovenské pohľady, ročník XII, str. 498—500.

dine z jeho dobročinnosti pošiel taký úpadok. Jedine svojou dobročinnosťou tak upadol.

Oheň *zapričinil* škodu = Oheň narobil škody, urobil škodu.

Toto sú pravdaže len ukážky, v akom smere treba hľadať. Ja mám i sám viac prípadov zaznačených o *zapričinil-spôsobil*, na pr. „obavy spôsobuje“, na čo som počul lepšie: *obavy vzbudzuje*, ale nateraz v tej veci nemôžem povedať posledné slovo.

Z tohoto ide na javo, že Slováč za *zapričinil* niekedy hovorí *robil* a zväčša užíva zaň výrazy: to pošlo, povstalo z toho. Alebo ako prvý príklad ukazuje, slovesu *zapričinil* (české *spôsobil*) vyhne sa primerane ustrojenou vetou.²

Robil-robotá.

Na *robil-robotá* má Slováč nesčíselný počet krajových výrazov. Tým bude poslužené jazyku, keď ich niekto posbiera tak, ako posbieral Ignác V. Slušný v starých Slovenských pohľadoch (diel II, sv. 1, str. 51) krajové výrazy o *bití* a *uderení* (dovedna ich udáva 70). Ja tu spomeniem jedine výrazy s *robil-robotá*.

Kto robí tuho, o tom hovorí národ: *robi o pretrhnutie*.

Kto robí ťažko a tvrdo: *robi ako v gápli* (nem. Göpel).

Kto robí z radosti: *robi o milých päť*.

Kto robí lahúčko: *robotá mu ide zpod ruky ako voda*, alebo *ako na masle*.

Kto robí s chvatnou záľubou: *robi o dušu*.

Kto je bystrý: *je do roboty ako osa*.

Kto robí deň i noc: *nemá ani dňa ani noci*.

Kto nerád robí, o tom povie národ: *robotá mu smrdí*.

Kto nič nerobí: *ten krížom slamy nepreložil*.

Kto je ťarbavý: *je do roboty ako olovený vták*.

Kto miesto toho, aby robil, len sem-tam pobeháva: *deň na päťách roznosil*.³

² Slovenské pohľady, ročník XII, str. 373. S metodickéj stránky je veľmi zaujímavé, ako S. Czambel usiloval sa odhaľovať frazeologickú bohatosť ľudovej reči a nahradzovať ňou rozličné germanizmy. Red.

³ Slovenské pohľady, ročník XII, str. 254. Uvádzame tieto frázy so slovami *robil-robotá* najmä preto, že v ostatnom čase slová *pracovať-práca* nahradzujú ľudovejšie *robil-robotá*, ba často sme už čítali i *delal* miesto *robil*. Pokladáme nahradzovanie bežných a hlboko vkorenených slov *robil-robotá* za veľmi škodlivé, lebo tým zanikajú väzby a zvraty, ktoré by holi ináč obohatením slovenskej frazeologie. Redakcia.

Ja sa nazdávam, že sa grammatikár a slovníkár slovenský iba vtedy ocíti na pevnej pôde, keď sa zriekne po-bočných ohľadov, ohľadov na češtinu, a keď sa postaví na pôdu živého jazyka slovenského, na pôdu toho jazyka, ktorý každodenne počúvame z úst ľudu slovenského.

Samo Czambel.

DAJME MY TOMU POKOJI

Súhlas s článkom „O zjednodušení množného čísla l-ového¹ participia“ nepokladal by som za dobrú vec. Hlavným dôvodom by bolo, že pravopis náš pre školu je ťažký, a to sotva môže sa povedať.

Pravopis slovenský, slovanský, pravopis Konstantína-Cyrila nemôže byť ťažký. V ňom všetko ide jedno z druhého, tak postupne, že to pre učiteľa i pre žiaka je zaujímavé.

Učil som i sám, i mal som príležitosť pozorovať, ako učili iní. V Martine Ondrej Sokolík nebol nejakým pilným učiteľom, ale ako statočnému Slovákovu záležalo mu na tom, aby Slováci vedeli písať v svojej reči. I bola radostná vec pozorovať s tejto stránky jeho žiakov. Chlapci a dievčatá 10—11-roční písali po slovensky tak, ani čoby boli hodne vycvičení v gramatike. A gramatiky k takému učeniu ani nevyžaduje sa veľa. Práve pre to veľké majstrovstvo, pre tú geniálnosť, fenomenálnosť nášho prvého učiteľa, apoštola Cyrila. Známosti v našom pravopise tak idú jedna z druhej, tak postupne, že gramatika v hlave učenika tvorí, skladá sa akoby sama sebou.

Participium l-ové je vraj ťažké! Učiteľ, povedzme, napíše na tabulu: Janko bol, Hanka bola, a toto jednoslabičné *bol* a dvojslabičné *bola* žiactvu už predstavuje rozdielnosť. K tomu v množnom čísle tá rozdielnosť ukáže sa už pravopisom, lebo na tabuli učiteľ ďalej napísal: Janko a Miško boli, Hanka a Marka byly. Z *bol* a *bola* jednotného čísla v množnom čísle je pokračovanie: *bolí*, *boly* — v mužskom rode *i*, v ženskom *y*. To jest litery *i* a *y* označujú pohlavie a učenik už začína došávať pochop o gramatike.

Hoci z takéhoto učenia, z takéhoto jadrného, krátkeho vysvetlenia žiak pochopí rozdiel medzi *bolí* a *bolý* a zostane mu on zaujímavým. Pravopis nebude mu vecou ľahostajnou.

Z Horného Uhorska naši naširoko, neviem, či nie až zpoza Tisy, už v druhej tretine 19. storočia dávali dievčatá do školy do Tešína. Súviselo to s nemeckou rečou (aby sa totiž tam naučily po nemecky), ale i škola tešínska, meštianka, bola iste dobrá, keď stala sa od nás takou navštevovanou. Tak bývalo i za časov Sokolíkových, a ja pamätám, že z Martina žiačka Sokolíkova, keď dostala sa do Tešína, už asi o dva týždne písala domov rodičom, aby jej poslali Gašparikovu knižočku „Dlžeň, mäkčeň a ypsilon“. Sú vraj v ich škole i také dievčatá, Slovenky, čo nemajú ani pochopu o slovenskom pravopise — nuž budú sa učiť teraz privátne z Gašparikovej knižky. A mne je i to zvláštnym príkladom toho, že slovenský pravopis nie je ťažký. Žiačke zo Sokolíkovej školy on stal sa takým

¹ vola-l, da-l, bra-l, písa-l, beža-l, spieva-l, prosi-l, kupova-l ap.

milým, takým dôležitým, že podobrala sa učiť i kamarátky, prichodené do Tešína zo škôl elementárnych, v ktorých slovenčine vôbec neučili.

Nie, slovenský pravopis nie je ťažký. Od abecedy počnúc ja až po piatu triedu gymnaziálnu učil som sa v maďarských školách. Keď do piatej triedy dostal som sa na slovenské gymnázium do Revúcej, strašné mi bolo vidieť, aký som barbar v svojej materinskej reči oproti spolužiakom, ktorí už prvej učili sa po slovensky. Ale opatril som si Mrázovu Mluvnicu, a učil som sa privátne, počnúc od deklinácie *tyba* — *ryby*. A nemohla to byť ťažká vec, lebo zprvu v triede vysmievanému onedlho dostalo sa mi zo slovenčiny už významenania.

Vôbec, možno povedať, pravopis náš je samá zaujímavosť — nijakej ťažkosti. Zazrem v jednom riadku slovo *pekný*, v druhom *pekní*: v reči hovorenej znie nám to cele jednako, a tu z rozdielu toho *y* a *i* hneď vidím, že prvé slovo je jednotného, druhé množného čísla. Vo vete, složenej z *l*-ového participia, na pr.: hrabáčky pri sene milo spievaly, čitateľ potrebuje zachytiť na konci len ypsilon, už vie, že je reč o osobách ženských. Či jest reči, okrem slovanských, v ktorej jednou hláskou, jednou písmenou dalo by sa označiť niečo podobného? Mať možnosť púhou hláskou ukazovať čo najjemnejší rozdiel pochopov, významov! Hodno i tu spomenúť výrok francúzskeho spisovateľa o slovanských rečiach. V minulom stolyti, keď Turgenev tak stále žil v Paríži, tam spisovateľ francúzsky Prosper Mérimée povedal, že ruská báseň Puškina alebo Lermontova temer nedá sa preložiť do francúzskej reči, lebo city, myšlienky, ktoré ruština vyjadri niekoľkými slovami, francúzština vyjadriť potrebuje nepomerne viacej slov. A takto hovoriaci Mérimée iste mal pred očami v reči Puškina alebo Lermontova i tie ypsilony, napomáhajúce stručnosť, určitosť: a my chceli by sme upustiť od nich v našom pravopise — od tých ypsilonov?! Zbavili by sme svoju reč nejednej prednosti, ktorú ona má pred rečami románskymi i germánskymi. Čím viac rozvíja sa jazykospyt indo-európsky, znalci tým viac obdivujú nášho Konstantína-Cyrila pre spôsoby, ktorými jeho písmo označuje jemné rozdiely slovanských hlások, a my by sme začali odstupovať od neho?!

Zatínať do takej budovy, ako je Konstantínov pravopis, v 20. stolyti by sotva bola vec primeraná.

Keď v také strašné časy, aké byly pre slovenské písmo a knihu od polovice 19. stolytia, trvalo sa pri zásadách postavených Hodžom a Hattalom potvrdených — prečo staváť sa proti nim dnes?

Začínať v takej veci nie je ťažko — ale, prosím, kde zastať, kde prestať? Veľmi nebezpečné.

Dajme my tomu pokoj!

NA MARGO NAŠEJ PRÁVNICKEJ TERMINOLOGIE.

V ostatnom čase badáme sústavné a úmyselné porušovanie ustálenej právnickej terminologie slovenskej. Nezodpovední ľudia kazia nám i vžitú právnickú frazeológiu, čo je na veľkú škodu jasnosti a logičnosti našej právnickej reči. Uvediem aspoň niekoľko príkladov:

„... **zaplatte ... na rad p. X.**“ Slováci platia na štát, na školu, na daň, na dlh, na zmenku ap., ale nikdy nie *na rad*, čo je v slovenčine nesmysel. Táto fráza dostala sa k nám pochybnou zásluhou úradnej osnovy na blanketách slovenských zmenák. V normálnych pomeroch nesmeli by sa stať, aby sa právnická terminologia tvorila na úkor rečovej srozumiteľnosti a v protive s literárnym úzom. Výnimkou je iba naša slovenčina, s ktorou si úrady robia, čo sa im len páči. V nemčine citovaná veta zneje takto: „*zahlen Sie... an die Ordre...*“, čo v slovenčine značí *platiť na rozkaz, na príkaz*. Slovenské *na rad* je po nemecky *an die Reihe*, ale tento zvrät v danom prípade bol by i v nemčine nesmyslom. Keby slovenčina v našej súdnej praxi bola rešpektovaná, neskela by sa zjaviť v spisoch fráza *platiť na rad*, ktorej nikto nerozumie.

Zástavné právo. Čo je to? Keď si požičiame peniaze a veriteľ zaincubuluje sa na náš majetok, vtedy dostaneme od súdu usnesenie, že na náš majetok vložené bolo *zástavné právo*. Z tohto pochopíme, že súd chcel hovoriť *o záložnom práve*. V slovenčine máme síce slovo *zástava* (nemecky *die Fahne*, česky prapor), máme i *zastávku* pre autobusy, povozy a pod., ale v súvisi s peňažnými transakciami a pozemkovou knihou nepoznáme ani *zástavu*, ani *zástavné právo*. Slovák dáva a berie pohnutelné a nepohnutelné veci *do zálohu*, založí ich a veriteľ nadobúda *záložné právo*. To je každému Slovákov tak tiež jasné, že prichodí nám to povedať len tým, čo úmyselne vnášajú zmätok do našej právnickej terminologie. V našich mestách sú i *zastavárne*, čo by mohli byť sklady pre zástavy, ale v skutočnosti sú to ústavy, kam sa dávajú rozličné veci do zálohu.

Zletilý-nezletilý. Týchto slov niet v ľudovej reči ani v písanej, a jednako ich stále nasilu upotrebuju so zrejmovou tendenciou vytisnúť z užívania vžitú termíny *plnoletý-maloletý*. Rozmnožovať slovník a synonymné slová je istotne obhacovaním frazeologie spisovnej slovenčiny, ale uplatňovanie synonymných termínov technických značí chaos v tom, čo už v slovenskej právnickej terminologii bolo vývinom dávno zavŕšené. Slovo *zletilý* je obsahove i zvukove prázdne, lebo funkciu predpony *z-* v tomto prípade Slovak necíti. Uznávam, že *plnoletý-maloletý* dostaly sa k nám z češtiny, lebo v slovenčine *lefo* neznačí rok. Na východnom Slovensku hovoria slovenskejšie *plnoročný-maloročný*, ale ani tieto slová nemožno odporúčať pre právnickú terminológiu, lebo slová *plnoletý* a *maloletý* majú mocou tradície

nárok na to, aby ostaly v slovenskom právnickom slovníku. Právnické termíny, ktoré sa vžíly v spisoch i reči, neslobodno zbytočne nahradzovať novými nesrozumiteľnými termínmi.

*

Tieto tri príklady jasne dokazujú, že potrebujeme revíziu slovenskej právnickej terminológie a frazeológie. Nemohla by v tejto veci pomôcť Advokátska komora a Matica slovenská?

—fri—

Peter Tyrdý:

CHYBNÉ SLOVÁ A VÄZBY, KTORYM TREBA
V SLOVENČINE VYHÝBAŤ.

Namiesto:

hovorme a píšme:

L

lacno prísť k niečomu

lacno nadobudnúť, dostať
niečo

láhev, láhva, láhvička

sklenica, sklienka, sklenička, fľaša

lachtor, lachtrový

siaha, siahový,
záhon, roľa *ľahla*

lán

vlašský orech

laský orech

láskavý

láskyplný

či: či budeš? či mi dáš? ap.

-li; budeš-li? dáš-li mi? ap.

lhať, lhár

luhať, luhár

lichvár, lichvárit, lichvársky

úžerník, úžerničiť, úžernický

líknavosť

váhavosť, nebalosť, lenivosť

limec, limček

golier, golierik

lkať

stenať, vzdychať, horekovať

lnúť

lipnúť; tiahnúť, vinúť sa k
niekomu

lojtra

rebrík, rebrina na voze

lopota; lopotiť sa

starosť, ťažká robota, hrdla-

lov, lovec, lovecký

čiť, hrdlovať

ložnica

poľovka, poľovník, poľovnícky

ľstivý

spáľňa

ľubiť: ja si to nedám ľubiť

podvodný

ľubovláda

ja to nestrpím

ľuh

samovláda

ľuptov

ľúka, niva

ľútka; ľútkové divadlo

Liptov

bábka, bábika; bábkové di-
vadlo

ľuza

sberba

M

*mäd, mädokýš, mädivina, mä-
dovnik*

máchať pästmi

mal v takýchto výrazoch:

kňaz to mal povedať

Miško to mal urobiť

čo mám urobiť?

ako mám začať?

nemám proti nemu námietky,

nič nenamietam proti ne-

mu, nič nemám proti nemu

medzitko (preklad maďarského
„közeg“)

meský, mestký

mezera

mhla, mlha

mič

miechať

miestopredseda

milostpani

mimo náš dom

mľafba

*mlekár, mlekáreň, mlekárstvo,
mlekársky*

mňou (so mňou)

mnúť

modlidba

mrzačiť, zmrzačiť

mrzák

musieť v takýchto výrazoch:

váš otec musí byť dobrý človek

muštra

muž (piš toto slovo iba vtedy, keď je reč o ženatých mužských,
ináč piš: mužský, plurál: mužskí, chlapi, ľudia)

oddelenie pre mužov

veľký, múdry muž

mžik, mžikať

**med, medokýš, medovina,
medovník
zaháňať sa**

kňaz to vraj povedal

Miško to vraj urobil

čo robiť?

ako začať?

nie som proti nemu

orgán

mestský

medzera

hmla

lopta

miešať

podpredseda

milostivá pani

mimo nášho domu (*mimo*
vždy s genitívom!)

mľafba (pred príponou *-ba* ne-
obmäčujeme *f*)

**mliekar, mliekáreň, mlie-
kárstvo, mliekársky**

mnou (so mnou)

trief

modlitba

kaličiť, dokaličiť

kalika

váš otec je iste dobrý človek

vzor, vzorka

pre mužských

pre mužských

veľký, múdry človek

mih, miháť

N

na v takýchto výrazoch:

*žiaci až na jedného dobre
sa učili*

*oznámili ich všetkých až na
dvoch*

nabídka

**žiaci okrem jedného dobre
sa učili**

**oznámili ich všetkých okrem
dvoch**

oferta, ponúknutie

nabídnúť
nabyť majetku
nadácia, nadačný

nádej,
kojiť sa *nádejou*

nádejeplný
nadobúdať niečoho
nádražie
nadrečený
nahatý
nahávať
nach

nachádzať sa, nachodiť sa v takýchto výrazoch:

hniezdo *sa nachodí* na strome
brat *nachodí sa* v biede
ostrov, *nachádzajúci sa*

nachvať
naisť
najprú
najvyšš, nanajvyšš (höchstens)
nak
nález

nalezaf, naleznúť
nalezenec
náležite

namlúvač, namlúvať
námluva
nápad
múdry nápad

napadnúť v takýchto výrazoch:
jeho meno nemohlo mi *na-*
padnúť

čo Vám *napadá?*

napadný (auffalend)

náplast
napospas
naprekoť

navrhnuť, ponuknúť
nadobudnúť majetok
základina, fundácia; zákla-
dinový, fundačný

úfať sa niečomu, dúfať v nie-
čo, mať nádej
nádejný
nadobúdať niečo
stanica (železničná)
spomenutý
nahý
nechávať
nech

hniezdo *je* na strome
brat *je* v biede
ostrov, ktorý *je, leží*
náhlo, naponáhle
najsť
najprv (vyslov *najprú*)
najviac (ak 5 zl. dám zato)
nech
výrok súdu, dobré zdanie,
uzavretie, rozsudok, roz-
hodnutie, ustanovenie

nachádzať, najst,
najdenec
dôkladne, dokonale, dosta-
točne
nahovárač, nahovárať
pytačky
myšlienka, dôvtip, dômysel
múdra myšlienka

jeho meno nemohlo mi *prísť*
na um, nemohol som *sa roz-*
pamätať na jeho meno
čo sa Vám robí? čo sa *na-*
zdávajú?
zvláštny, neobyčajný, po-
divný
nálepok (flajster)
na ľubovôľu
ozlomkrky

(Pokračovanie.)

SLOVENČINA V UČEBNICIACH.

ALBERT PRAŽÁK: ČÍTANKA PRE DRUHÚ TRIEDU SLOVENSKÝCH STREDNÝCH ŠKÔL. Štvrté, prezrené vydanie. Státné (sic!) nakladateľstvo v Prahe 1932.

O Pražákových čítankách mnoho sa už popísalo. Kritikovia ponachodili v nich veľa nedostatkov a bolo v nich pravdaže i mnoho rečových chýb, o pravopisných nedôslednostiach už ani nehovoriac. Dalo by sa predpokladať, že učebnica, ktorá vychodí už v štvrtom vydaní, nebude mať takýchto nedostatkov. Poukážeme rozborom jedného článku, akú hodnotu majú i dnes Pražákovu učebnicu, i keď niektoré z nich vychodia už v štvrtom („prezrenom“) vydaní.

Z článku S. Hružza: „Po hore v zime“ (na str. 87—91), vypisujeme tieto nesprávnosti: na str. 88, r. 1. ...že nevdojak *myslíš byť* v snehovej jaskyni...; r. 3. sňah m. sneh (predtým vyskytuje sa i tvar sneh); r. 4. milliardy m. miliardy; r. 6. sňahu m. snehu; r. 10. predsa m. preca; r. 13. pírite m. prf; r. 17. po dvoch paprčkoch m. paprčkách; r. 24. opravňuje m. oprávnjuje; r. 28. obídeme okol kopca m. okolo kopca (ale lepšie: obídeme kopec); r. 29. ...ktoré by *von* z báňa *držaly*; r. 32. pieseňka m. pesnička; r. 34. líška m. liška; r. 38. nízkými m. nízkymi;

na str. 89., r. 1. snaď m. snád; r. 3. po stupajoch m. po stupajach (tá stupaj); r. 9. veľkosti psvoho(!); r. 15. prešiel sa hor dolu m. prešiel sa hore-dolu; r. 15. riedkym stupajom m. riedkou stupajou; r. 23. vyskočil von z kola m. vyskočil z kola; r. 24. šľak ztratila a protivným smerom išla skúsiť šťastie (aká nedôslednosť „ztratila“ ešte podľa starého pravopisu, „skúsiť“ novým pravopisom); r. 26. sňahu m. snehu; r. 29. na osamelom bôre m. na osamelom bore; r. 32. ...taký istý pár stupajov drží smerom ku drevenému domku (neslovenská väzba); r. 37. Prejdúc čez sedlo, chotárom sídeme ku potoku(!); r. 38. tu nám hneď *napadnú* do inovate *napadanej* na ľad ostro vyryté pazúry;

na str. 90., r. 2. dáku m. dajakú; r. 12. oráca m. oracia; r. 16—17. tu sa všetky chodníčky spolu schodia m. tu sa všetky chodníčky schodia; r. 18. dáke m. dajaké; r. 22. lístie m. listie; r. 31. stenanie hýla m. hýľa a iné.

To sú chyby z jedného článku. Koľko je v celej čítanke, ľahko si domyslieť. Čítanka bola schválená výnosom ministerstva školstva a národnej osvety zo dňa 28. VII. 1932, č. j. 81.119/32-II/1. To isté ministerstvo vydalo výnos o užívaní Pravidiel slovenského pravopisu pri vyučovaní pod číslom 73.380-I zo dňa 10. júna 1932. Je teda veľmi divné, keď mesiac po tom ministerstvo schvaľuje učebnicu, v ktorej je plno nedôsledností, podobne ako v predošlých vydaniach, kým ešte neboly vyšly Pravidlá. Ťažko žiadať od iných dodržiavanie Pravidiel, keď ich bagatelizuje samo ministerstvo, ktoré vydalo výnos o ich používaní.

Ináč Pražákova čítanka i v inom nevyhovuje predpisom. Nové osnovy z r. 1927 majú i takúto stať: „V I. a II. triede omezuje sa vyučování jazyku československému pouze na znění spisovné řeči příslušného území.“ Slovom podľa osnov v čítankách pre I. a II. triedu na Slovensku mali by byť len slovenské články. Zatiaľ i v novovydanéj Pražákovéj čítanke pre

II. tr. zo 110 článkov je až 40 českých, i keď niektoré sú od spisovateľov slovenského pôvodu.

Bolo by už na čase zameniť vhodnými učebnicami všetky Pražákové čítanky. Škoda by bolo ďalej znášať jazykový i pravopisný zmätok, ktorým oplývajú učebnice Pražákové. Čudujeme sa ministerstvu školstva, že doteraz ešte schvaľuje učebnice, ktoré obsahove i formálne nevyhovujú predpisom.*

Mix.

* Pražákovu učebnicu korigoval človek, ktorý nepozná ani základné vlastností slovenčiny, vynecháva *l* (na pr. *velmi* str. 66, *velké* str. 18), píše *naostafek* (str. 67), *rozsudek* (str. 18), *já* (str. 66), *hajno* (str. 68), *fahať* (str. 68), ba Pražák ani neopravil podľa pravidiel slová *museum* (str. 71), *krydla* (str. 3, 18 a inde), *predsa* (str. 67), nespomínajúc štýlové chyby, ktoré by už v 4. vydaní nemali byť. Postará sa p. min. dr. I. Dérer o nápravu pri schvaľovaní učebníc?

Redakcia.

ROZLIČNOSTI

Omluvenka. — Toto slovo vtrúsilo sa len novšie do slovenčiny, ale pričinením školy a spolkov už sa hodne rozšírilo. Škoda. Nenačím ho.

Omluvenka je neslovenské slovo pre svoju podobu a pre svoj obsah. Slovenčina vyhýba slovám utvoreným príponou *-enka*, ako: *dovolenka*, *podobenka*, *vstupenka*, *potvrdenka* a pod., ktoré sú v slovenčine novým a neprispôsobeným prínosom.

Cudzím slovom je *omluvenka* i pre svoj obsah, ak sa mu dáva význam výhovorky. Tak je to aj so slovesom *omlúviť*, *omlúvať*, ak sa mu pridáva význam vyhovoriť, vyhovárať. *Omlúviť*, *omlúvať*, ako slovenské slová sú kodifikované v smysle ohovárať (calumniare) od Bernolákovho slovníka, teda od slovníka západnej slovenčiny, až po Káralov Slovenský slovník. V nábožných knihách, počnúc tými, ktoré jezuiti napísali západným nárečím, až po dnešné, nachodíme *omlúvať niekoho* a dôraznejšie *pomlúvať* v smysle *ohovárať* a či na cti utfhať. V ľudovej reči, tam kde žije slovo *mluviť* vo význame *hovoriť*, žijú aj slová *omlúviť*, *omlúvať* vo význame *ohovoriť*, *ohovárať*. Keby slovo *omlúvať* znamenalo raz *ohovárať*, inokedy *vyhovárať*, stály by obidva významy dvojznačného slova v takom príkrom protiklade, že by sa to priečilo rečovej logike. *Omlúvať* neznamená v slovenčine *vyhovárať* (excusare), ale ani v iných slavianskych jazykoch okrem českého.

Hovor teda a píš: *vyhovárať* (česky omlouvatí; entschuldigen, mentegetni, excusare), *vyhovoriť* (č. omlúviti), *výhovorka* (č. omluva). Miesto *omluvenka* musí sa užívať slova *ospravedlnenie*, hoci sa významove celkom nekryje s českým *omluvenka*.

J. Martinka.

Výslovnosť slova svätý. — Pravidlá slk. pravopisu (str. 27) učia, že miesto *ä* možno povedať *e*, ale so slovom *svätý* robia výnimku, lebo jediná správna výslovnosť je vraj *svatý*. Nuž s týmto nemožno súhlasiť; veď nateraz už len miesty v cirkevnej reči vyslovujú *svatý* miesto *svätý*, čo je vplyv biblickej češtiny. V spisovnej slovenčine naozaj vyslovujeme hlásku *ä*, na pr. v týchto slovách: *Svätislav*, *Svätopluk*, *svätif*, *Svätý Martin* a pod., pravda, i v slove *svätý*. Starý bohemizmus vo výslovnosti slova

svätý zaniká práve tak, ako už zanikol pri slove *dôvera*, ktoré ešte nedávno vyslovovali *dúvera*. Netreba teda robiť výnimku ani pri slovs *svätý*.

Vypadá dobre. — Zhusta užíva sa dnes zvratu *vypadá dobre* miesto *vyzerá dobre*. Pri slovese *vypadať* cíti sa ešte veľmi súvislosť s *padaf*, a preto nemožno ho prijať vo význame *vyzeraf*. *Vypadať* je nepotrebný bohemizmus, bez ktorého sa celkom dobre zaobídeme.

Kč či Kčs? — V posledných rokoch úrady požadujú písať skratku *Kč* miesto *Kčs*. Istý čitateľ *Slk.* reči z Prešova spytuje sa, aké je naše stanovisko v tejto veci. Také, ako všetkých Slovákov. Republika naša volá sa *Československou republikou*, v skratke: *ČSR*, kde *ČS* je dávno vžitou skratkou slova *československý* (i *česko-slovenský*), teda i pri názve našich peňazí treba vždy písať *Kčs*. Ináč skratka *č* značí *český*, nikdy nie *československý*! Každého Slováka pobúrilo, keď videl skratku *RČ* (v poprevratových časoch); ako by ho nepobúrilo dnes *Kč* miesto *Kčs*? Veď ešte pred rokmi odporúčala Naše řeč písať *česko-slovenský* a teraz musíme bojovať o uznanie *slovenský* v složenine *československý*. Ak slovenskí poslanci budú trpieť takéto znevažovanie slova *slovenský* v skratke *Kč*, môže sa stať, že byrokratom príde na um, písať i *ČR* miesto *ČSR*. A aké to bude mať potom následky pre slovenský národ?!

Aksamiet či aksamit? — Už Bernolák v slovári má *aksamét*; prvý slovník terajšieho nášho spisovného jazyka (Jančovičov z r. 1848) má *aksamjet*, *aksamjetka* ap., ale aj v ostatných slovenských slovníkoch (Loos, Pechány, Mičátek, M. Kálal a iné) nachodíme len tvar *aksamiet*, ktorý je bežný na celom strednom Slovensku. Ale i záposlovenský tvar *aksamét* (z Bernoláka) dokazuje, že dobre po slovensky je len *aksamiet*, *aksamietka*, *aksamietový*. Pravda, Pravidlá slovenského pravopisu proti literárnemu úzu, proti živej reči uvádzajú český tvar *aksamit*, ktorý je v slovenčine neoprávnený.

O hodinu a za hodinu. — Často počuť miesto predložky *o* predložku *za*, a to v takýchto prípadoch: Miesto *pridem o hodinu* povedia *za hodinu*, miesto *vrátim sa o rok* vravia *vrátim sa za rok*. Predložka *o* v týchto väzbách nekryje sa s významom českej predložky *za* v *za hodinu*, *za rok* ap. *Slk.* *pridem o hodinu* značí, že pridem po uplynutí jednej hodiny; *za hodinu* značí: *počas celej hodiny*. Veta: *O hodinu pôjdem do Bratislavy* má celkom iný význam ako: *Za hodinu pôjdem do Bratislavy*, kde *za hodinu* značí čas, ktorý potrebujem, aby som mohol dôjsť do Bratislavy. — Takýto je úzus v živej reči, a jednako v tejto veci často sa robia chyby.

Slovan alebo Slavian? — Zavše čítame i počujeme slovo *Slavian* popri *Slovan*. Pravidlá *slk.* pravopisu uzákonyli lepší tvar *Slovan*. Veď i v Turci je obec *Slavany* (nie *Slaviany*). Druhotvar *Slavian* je nepotrebný a novší, preto treba nám ostať pri slove *Slovan* (*slovanský* ap.).

Skratka dr. a Dr. — Podľa Pravidiel *slk.* pravopisu treba písať *dr.* vo vetnej súvislosti, na pr.: Bol tam *dr. X. Y.*, a nie ako sa doteraz píše: Bol tam *Dr. X. Y.* Keď ide o grafické poučenie, tak treba Pravidlá rešpektovať.

Do Vlách či do Vlach? — Stredná slovenčina a spisovná genitív plurálu (v slovách bez prípony) dôsledne dĺžia, na pr. *ryby-rýb, mestá-miest*, teda i *Vlachy-do Vlách*. Chybné je *do Vlach*, ako učia Pravidlá slk. pravopisu, čo v praxi uznáva i člen býv. komisie dr. Ján Stanislav, ktorý v spise Liptovské nárečia pravidelne píše *do Vlách*, hoci ináč pridržiava sa nového pravopisu.

Najmä. — Prísl. *najmä* užívame v smysle *hlavne, menovite, zvlášte*. Z neznalosti pôvodu slova rozdeľuje sa chybné *naj-mä*, hoci správne rozdeliť treba takto: *na-jmä*, keďže *-jmä* je vlastne akuzatív substantíva, ktoré nachodíme v českom *jmä*, je to kratší tvar k slovu *meno* (ako *bremä — bremeno*). V slovenčine *najmä* je istotne staré složené slovo, lebo v ňom máme ešte počiatočné *j-*, ktoré zaniklo, keď nebolo v složenine. Porovnať možno slová *aký-nejaký, nijaký* so slovom *meno* a *najmä*. Zaujímavé je, že slovo *najmä* nachodíme i v slovinčine, kde zneje *nájme* (M. Pleteršnik, Slovensko-nemški slovar) a má tenže význam ako v slovenčine.

A síce. — Tento nepekny germanizmus nemožno akosi vykoreniť, hoci sa už Czambel proti nemu postavil. Miesto *a síce* máme dobrú náhradu v *a to*, ktoré odporúča pre češtinu i Naša řeč.

Otka - styk. — Pravidlá slk. pravopisu uznávajú iba slovo *otka* (= nem. Pflugreute), hoci na väčšej časti Slovenska je *styk* (na celom východe, v S. Czambel, Slk. řeč, str. 593; na strednom Slovensku je len *styk*, tak M. Káralov Slov. slovník a úzus; na západe podľa Bernolákovho slovníka je *styk* i *otka*). Pravidlá neprávom dali prednosť slovu *otka*, ktoré je na Slovensku málo rozšírené. Zo slovanských rečí slovo *styk* má poľština, ukrajinčina (*istyky*), ruština. Tvar *otka* je príbuzný so slovom *styk*; vzájomný pomer je taký, ako pri tvaroch *do-tk-núl — do-týk-ať*. Rozdiel je v stupni kmeňovej samohlásky. Ináč od *-tyk* máme i *patyk, týka, týčka*. Zo slov *otka — styk* treba uznať za termín technický len slovo *styk*, lebo je dobre utvorené a pozná ho veľká väčšina Slovákov.

Gen. pl. túžob-túžeb. — Pri slovách *túžba, slúžka, vajičko* ap. genitív plurálu bol už oddávna ustálený takto: *túžob, slúžok, vajičok* ap. Pravidlá slk. pravopisu (str. 55) učia, že oprávnené sú druhotvary *túžeb, slúžek, vajiček* ap., čím pravdaže nasilu porušujú ustálenú stabilitu spisovnej reči. Veď druhotvary *túžeb, slúžek* ap. neobstoja ani s estetickéj stránky, lebo sa priečia jazykovému citu.

Túžobný - túžebný. — Tvar *túžebný (dlažebný ap.)* je nám práve taký cudzí, ako gen. pl. *túžeb, slúžek*. I v tejto veci Pravidlá sú nedôsledné, lebo uznávajú síce dvojtvary *túžobný — túžebný, dlažobný — dlažebný*, ale iba *služebný, služebník*, hoci podľa strednej slovenčiny lepšie je *služobný, služobník*. Za jedine oprávnené tvary musíme pokladať *túžobný, dlažobný ap.*

Zodpovedný redaktor a vydavateľ: A. Prídavok.
Tlačila Nová knihtlačiareň v Turčianskom Sv. Martine, Kuzmányho ulica č. 2.